PRÒLEG

A aquells que no poden deixar de lluitar per una vida que valgui la pena

JULEN BOLLAÍN

Hi ha dies en què em desperto amb una sola idea al cap: aquesta vida no és la que ens van prometre. No parlo de grans somnis incomplerts ni de frustracions personals. Parlo d'alguna cosa més profunda, més quotidiana, més estructural: milions de persones atrapades en vides precàries, empeses a sobreviure en lloc de viure. Dones que treballen jornades dobles per sostenir llars en ruïna, joves encadenats a feines que no garanteixen la independència, persones grans que compten monedes per pagar la calefacció. I, mentrestant, xifres, gràfics i gent ben vestida parlant de recuperació.

Fa temps que em ronda aquella frase de Robespierre que deia que, de tots els drets, el primer és el dret a l'existència. Una cosa tan senzilla que de vegades oblido, sepultat entre informes, projectes i aquella ansietat sobre quin serà el pròxim tuit que escriuré. Però llavors la realitat m'ho recorda de cop. Cada cop que algú m'escriu explicant-me que no li permeten accedir a l'ingrés mínim vital perquè la seva renda de l'any anterior va ser, per poc, superior al llindar. Cada cop que m'expliquen aquella barreja de vergonya, ràbia i cansament en qui acudeix als serveis socials com si fos un delinqüent. Cada cop

que veig com la burocràcia exigeix despullar-se per demostrar que un mereix viure.

Hi ha moments en què un sent que res d'això no és accidental, que la precarietat no és una desgràcia, sinó un disseny. Un mecanisme de control. Una pedagogia de la por. I és llavors que comences a sospitar. A fer-te preguntes. A llegir. A escoltar. A parlar. A organitzar-te.

Jo no vaig néixer sent defensor de la Renda Bàsica. Tampoc hi vaig arribar per una revelació sobtada, sinó per acumulació de proves, de converses, d'intuïcions. Al principi era una idea rara, gairebé excèntrica, relegada als marges acadèmics. Però amb el temps, i sobretot amb el contacte amb la realitat, vaig entendre que no hi ha cap altra proposta que dialogui tan directament amb allò que és essencial: la vida, la llibertat, la dignitat.

I aleshores ja no hi va haver possibilitat de recular.

La sospita i l'esquerda

No sabria dir quan vaig començar a sospitar que alguna cosa no quadrava del tot. Va ser una acumulació de petits moments, d'esquerdes en el discurs hegemònic. No és fàcil sostenir la creença que vivim en societats justes quan un escolta amb atenció. Quan un s'atreveix a mirar sota la catifa. El que hi apareix no són errors aïllats ni disfuncions temporals. El que hi apareix és un model esgotat, un sistema que distribueix privilegis i càstigs amb una precisió quirúrgica, embolcallat en discursos de mèrit i esforç.

La plena ocupació és una promesa que fa temps que ja no s'escriu en present. El treball ja no garanteix seguretat. Ni independència. Ni tan sols existència. Però els discursos polítics continuen, en la gran majoria, lligats a aquesta ficció. Si treballes, vals. Si no, demostra'ns que ho has intentat prou, gandul. I, mentrestant, qui no encaixa en la lògica productivista és empès a justificar la seva vida com si fos un error administratiu.

Va ser en aquest brou de sospita, entre estudis d'economia, converses, lectures de filosofia política i contacte amb la realitat, que vaig començar a escoltar amb més atenció una proposta que semblava

senzilla i, alhora, radical: una Renda Bàsica per a tothom, sense condicions, sense excepcions, sense judicis. Un ingrés garantit, individual, incondicional, suficient. Un dret de ciutadania que reconeix, finalment, que ningú no hauria de suplicar per existir. De debò que sona tan estrany?

Si hi ha una cosa que m'agrada de la Renda Bàsica és que no és només una mesura econòmica. És una proposta de societat. Una nova gramàtica per parlar de justícia i llibertat. Així és com es va convertir en un eix de la meva vida professional, acadèmica i política. Des de la tesi doctoral fins a les investigacions més recents, des de l'activisme fins a les compareixences parlamentàries, he intentat entendre-la, explicar-la, defensar-la, construir-la. No com una solució màgica, sinó com una eina de futur. Una que respon a les múltiples crisis del nostre temps: la crisi ecològica, la del mercat laboral, la de les cures. Una eina que parla de redistribució, però també d'emancipació, de poder, de temps, de vida.

I a mesura que més persones se sumaven al debat, vaig començar a entendre que la idea no era només possible. Era urgent.

Allò que la Renda Bàsica toca

La Renda Bàsica no és una política més entre altres. No és un pedaç. No és un subsidi disfressat ni una promesa electoral per omplir titulars. És una esmena a la totalitat de l'ordre econòmic i moral que organitza les nostres vides. Per això genera tanta incomoditat. Perquè posa el dit a la nafra. Perquè formula la pregunta que ningú no vol respondre: per què una vida digna ha de dependre de demostrar productivitat?

Quan diem Renda Bàsica, diem una cosa molt simple: que totes les persones, pel sol fet d'existir, tenen dret a viure dignament. No a sobreviure. A viure. Sense por. Sense humiliació. Amb temps. Amb llibertat.

La llibertat –aquesta paraula tan grapejada– només té sentit quan és efectiva. Quan no és un cartell a l'entrada de l'edifici, sinó una porta que es pot obrir. De què serveix tenir dret a dir que *no*, si no et pots permetre dir-ho? Com podràs triar si no tens marge? Quina

mena de llibertat és aquella que només s'ofereix als qui ja són dins del sistema, mentre que es nega fins i tot l'entrada a la resta?

Una Renda Bàsica permet que una persona pugui dir que no sense enfonsar-se. Dir que sí sense haver-se d'agenollar. Decidir sense por. Trenca la lògica del xantatge que travessa les nostres relacions laborals, les nostres decisions vitals, les nostres rutines. No és casualitat que els qui més es beneficien de l'statu quo tremolin amb aquesta proposta. Saben que una població amb menys por és una població menys dòcil, i que la Renda Bàsica no només redueix la pobresa, sinó que redueix, sobretot, el poder dels qui se n'aprofiten.

També toca el temps, aquest bé tan escàs i tan mal repartit. El temps que avui ens roben entre feines mal pagades, desplaçaments interminables, tràmits humiliants i cures no reconegudes. Una Renda Bàsica allibera hores, dies, vides. Allibera la possibilitat de no córrer constantment. De criar. De cuidar. D'estudiar. De crear. De descansar. De, simplement, ser.

I també qüestiona la noció de mèrit que ha servit de coartada per construir jerarquies. Aquella idea absurda –i cruel– que qui més té és qui més s'ho mereix. Com si l'herència, la sort o el lloc de naixement no hi tinguessin cap paper. Com si el sistema no estigués dissenyat per reproduir desigualtats mentre ens repeteix que tot depèn del nostre esforç individual.

Per això, la Renda Bàsica no és ben rebuda per aquells que prefereixen que les coses continuïn com estan. No és casualitat que als rics els donin ajudes i als pobres els exigeixin proves. Que uns rebin exempcions i els altres, sospites. Que hi hagi qui acumula sense justificar res i qui ha d'explicar fins a l'últim euro que entra al seu compte. No és casual. És ideologia. És classe. És dominació.

A qui incomoda la Renda Bàsica?

Hi ha idees que molesten. I no perquè siguin dolentes, sinó perquè són bones, justes i lògiques. Tan lògiques que deixen al descobert l'absurditat de l'ordre existent. Tan justes que revelen l'obscenitat del que hem normalitzat.

La Renda Bàsica és una d'aquestes idees.

Per això incomoda. No pas perquè no funcioni, sinó perquè trenca els pilars simbòlics i materials que sostenen el poder d'uns quants sobre la majoria. Perquè proposa redistribuir no només ingressos, sinó possibilitats. Perquè converteix el dret a l'existència en un fet.

Incomoda els qui han fet carrera política gestionant la misèria des dels despatxos, administrant ajudes que no ajuden, dissenyant circuits burocràtics que fabriquen submissió. Incomoda qui converteix la pobresa en una font de prestigi tècnic, en una partida pressupostària, en un problema a gestionar eternament sense cap voluntat real de resoldre'l.

Incomoda una classe política que es declara progressista mentre oprimeix els de baix i aplaudeix els de dalt. Que celebra subsidis que no arriben com si fossin revolucions. Que es fa fotos amb titulars grandiloqüents mentre continua lligada de mans i peus al dogma de l'austeritat i la meritocràcia. Que converteix els drets en favors i la justícia en gestió.

I, per descomptat, incomoda els de sempre. Els poderosos, els qui viuen de la dependència aliena. Aquells que necessiten una mà d'obra atemorida, agraïda per qualsevol contracte precari. Qui gaudeix d'un sistema que li permet acumular riquesa sense esforç mentre la resta es baralla per engrunes.

Els que més s'alcen contra la Renda Bàsica no són els que la necessiten, sinó els que la temen. Perquè saben que una població sense por és una població menys manipulable. Una societat amb les necessitats bàsiques cobertes és una societat menys domesticada. I això no entra en els seus plans.

Allò que més molesta de la Renda Bàsica no és el cost. És la lògica. Perquè inverteix la càrrega de la prova. Perquè deixa de tractar-te com un sospitós i comença a reconèixer-te com a subjecte de drets. I, és clar, això desactiva la pedagogia del càstig que estructura tot el sistema de benestar condicionat. Aquella pedagogia que diu: si vols ajuda, demostra que te la mereixes. Si estàs a l'atur, mou-te. Si ets pobre, cura't. Si ets migrant, espera't. Si et queixes, és que no valores el que et donem.

Però, què donen? Una renda mínima que no és suficient, una cita que no es dona, una ajuda que es retalla. Donen precarietat embolcallada amb llenguatge tecnocràtic. Diuen inclusió, però ofereixen submissió.

La veritat és que la Renda Bàsica no només és viable. És desitjable. És urgent. És sensata. És revolucionària. I el seu potencial transformador es mesura, entre altres coses, per la virulència amb què s'intenta deslegitimar-la. Per això, no esperis aplaudiments del poder. Espera silenci, espera por, espera burla. De vegades, fins i tot un entusiasme impostat que busca desactivar-la des de dins: disfressar-la, fer-la irreconeixible, convertir-la en una part més dins l'engranatge del que és possible.

Però també hi ha una altra resposta. La de qui no es resigna. La de qui impulsa Iniciatives Legislatives Populars, recull signatures, explica, debat, camina. La de qui no es conforma amb canvis a poc a poc si aquest «poc» no toca l'essencial.

Elles, ells, nosaltres: qui no demana reformes cosmètiques, sinó justícia radical. Qui creu que el futur es disputa avui i que el dret a viure no pot continuar sent una hipòtesi.

L'esperança que s'organitza

No tot és bloqueig. No tot és resistència. També hi ha moviment. També hi ha esquerdes per on s'escola la llum.

No estem sols, en això. No hi hem estat mai. Per cada polític que defensa allò que és inviable, hi ha una infermera, un professor, una mare sola, un estudiant, un jubilat, una artista, un aturat de llarga durada que ha dit prou. Que no vol més pedaços, més desconfiança, més condemnes silencioses per no encaixar en la maquinària productiva.

Per cada despatx on es decideix no molestar l'statu quo, hi ha una plaça, una assemblea, una signatura, una conversa al carrer que parla de futur. Que parla de Renda Bàsica. De redistribució. De justícia. De llibertat.

I això no és poca cosa. Perquè l'esperança, quan s'organitza, es converteix en política. En pressió. En proposta. En projecte. Ho veiem a cada espai on algú s'atreveix a dir: això no cal que sigui així.

El vent canvia. No sempre es nota, però es sent. I els qui hem recorregut aquest camí durant anys ho sabem bé: hi va haver un temps en què parlar de Renda Bàsica era parlar en solitari. Ara ja no. Ara som moltes veus. I cada cop més afinades.

En aquests anys he tingut la sort de conèixer persones que lluiten des de fronts molt diferents, però amb un horitzó comú. Algunes des de l'activisme, d'altres des del treball institucional, d'altres des del món acadèmic o des dels mitjans. Però totes comparteixen una convicció: no hi ha llibertat sense existència material garantida.

No és un somni ingenu. És una decisió política. I com tota decisió política, requereix força, estratègia i compromís. Ningú no ens regalarà la Renda Bàsica. Caldrà lluitar-hi. Caldrà explicar-la mil vegades. Caldrà resistir les campanyes de desprestigi, les caricatures, les mentides. Però ho farem.

Perquè sabem que aquesta lluita no és per una mesura. És per un món en què la vida valgui més que el benefici d'una multinacional. Per una manera d'estar en societat que no sigui una competició, sinó un pacte. Un compromís de mínims: ningú sense mitjans, ningú sense veu, ningú sense dignitat.

I això no s'aconsegueix només amb informes ni amb promeses de campanya. S'aconsegueix amb organització, amb pedagogia, amb aliances. Amb força col·lectiva.

La Renda Bàsica no caurà del cel. Però pot brollar des de baix. I ja ho fa.

Aquest llibre

Hi ha moments en què una idea necessita cos. No només discursos, sinó pàgines. No només conviccions, sinó arguments. No només intuïcions, sinó mapes. Aquest llibre és això: un cos col·lectiu al servei d'una proposta que ha deixat de ser una utopia per esdevenir un horitzó.

Coordinat per Sergi Raventós i Dolo Medina, el llibre que tens entre mans és una eina política, pedagògica i vital. Un compendi de veus que reflexionen, expliquen, connecten i fan que la Renda Bàsica toqui de peus a terra des de múltiples angles, amb una mirada situada, rigorosa i compromesa amb la realitat catalana.

Aquí no es repeteix el de sempre. Aquí s'actualitza, es complexifica, s'enriqueix. Es parla de Renda Bàsica i de desigualtat, però també de feminismes, de joventut, de salut mental, de cultura, d'ecologia, d'antiracisme, de sindicalisme, de drets humans. Es parla del sistema de prestacions actual, dels límits que arrossega, de les possibilitats que s'obren. Es parla de plans pilot, d'escenaris futurs, de comunicació, de política. De tot allò que cal posar en joc si volem viure en una societat que no toleri que ningú es quedi enrere.

Aquest llibre és important perquè no neix del càlcul, sinó del compromís. No busca agradar a qui no vol que res canviï. No disfressa la proposta. No la modera. La desplega. Amb els seus matisos, els seus reptes, la seva potència.

I ho fa des de Catalunya, un territori que ha estat al centre de moltes batalles socials, culturals i polítiques. Perquè en aquest país, com en tants altres llocs, la pregunta no és si ens podem permetre una Renda Bàsica, sinó si ens podem permetre continuar vivint sense.

Aquest llibre no pretén convèncer tothom, però sí aquells que estan disposats a mirar de cara. Aquells que intueixen que això no pot continuar així. Aquells que estan farts de gestionar ruïnes i volen construir alternatives.

Aquells que saben que el primer dret és el de viure. I que tota la resta ve després.

Hi ha alguna cosa profundament subversiva a atrevir-se a imaginar una vida sense por. Una vida en què allò que és essencial estigui garantit. En què el dret a existir no depengui de demostrar que mereixes continuar vivint.

Aquest atreviment és polític. És personal. És col·lectiu. És revolucionari.

Perquè no parlem de diners. Parlem del que significa ser algú en aquest món. Parlem de superar una cultura del mèrit que ha convertit la precarietat en pedagogia i l'exclusió en normalitat. Parlem

de deixar de demanar perdó per existir. De deixar de viure amb la sensació d'estar fora de lloc.

La Renda Bàsica no resoldrà tots els problemes. No curarà totes les ferides. No abolirà el dolor. Però pot ser el terra ferm sobre el qual moltes vides puguin, per fi, començar a caminar sense por de caure. Pot ser aquell primer pas que no ho curi tot, però que ho canviï tot.

I encara que alguns diguin que no és el moment, que no hi ha diners, que no hi ha consens, la veritat és que ja fem tard. Que fa temps que hauríem d'haver garantit allò que és bàsic. Que fa dècades que hauríem d'haver après que una societat es mesura no per la riquesa que acumula una minoria, sinó per la dignitat amb què viu la majoria.

Per això, aquest llibre no és una meta, sinó un senyal. Una invitació a continuar empenyent. A continuar preguntant. A continuar organitzant l'esperança. A deixar enrere la resignació i fer un pas endavant. Perquè esperar ja no és una opció.